

Лазарева А.С., Кофанова О.С.

СУЧАСНЕ ФАЛЬШИВОМОНЕТНИЦТВО

Високий професіоналізм, переважно груповий характер, наявність розгалужених міжрегіональних і транснаціональних зв'язків, мінімальна кількість слідів, які ведуть до джерела походження підробок – усе це характеризує діяльність сучасних фальшивомонетників і таким чином створює значні складнощі для правоохоронних органів при розслідуванні кримінальних правопорушень цієї категорії.

Сучасному фальшивомонетництву сприяють, зокрема, безперервний розвиток науково-технічного прогресу, який приводить до появи найсучасніших та легкодоступних для самостійного освоєння технічних засобів, за допомогою яких можна незаконно виготовляти фальшиві грошові знаки або цінні папери (комп'ютерна техніка, що має високу спроможність відтворення друкованої продукції з оригіналу; спеціальна фотоапаратура, преси різних модифікацій; папір, що має певну подібність з тим, на якому друкують законні грошові знаки, тощо). Також сприяє цьому фактично вільний доступ до літератури, де викладені особливості технологічних процесів виготовлення поліграфічної продукції (паперу, фарби) тощо.

Фахівці виділяють шість найбільш поширених способів сучасного фальшивомонетництва.

До *зміни номіналу* паперової грошової одиниці вдаються в тих випадках, коли люди погано знайомі з наявними в обігу грошима або іноземною валютою. Особливо часто такий спосіб підробки зустрічається в перші місяці після появи грошових одиниць нового зразка. Такі «підробки» легко виявляються при уважному розгляді і на дотик.

Найбільш простим, доступним і поширеним методом підробки паперових грошових одиниць стало використання *крапельно-струменевих принтерів*. Їх якість постійно вдосконалюється, наближаючись до фотографічного, і забезпечує доволі точну передачу кольору. Але відтворити на них мікродрук та інші захисні засоби паперових грошей неможливо. Фальшивки, виготовлені за допомогою струменевого принтера, відносяться до підробок низької якості і легко виявляються візуально або за допомогою не дуже сильного збільшення.

Використовується як метод підробки грошових одиниць і *електрографія*. За даним принципом працюють кольорові лазерні принтери і копіювальні апарати. Отримувані на них копії характеризуються високою якістю, яскравістю і соковитістю фарб, що не змиваються водою. Найбільш характерними особливостями скопійованих грошей є блискуча поверхня і не дуже точна передача кольору. За допомогою 4-8 кратного збільшення можна побачити, що зображення складається з великих кольорових точок, що утворюють характерний растр. Чітко проглядається і лінійчата структура зображення. Фарбувальний матеріал лежить на папері товстим шаром, на перегибах обсипається. Крім того, всі подібні апарати залишають на копіях приховані мітки, що утворюють характерний код. Відключити механізм залишення міток програмним або апаратним способом неможливо, така

спроба веде до відмови приладу.

Графаретний друк, або шовкографія, також використовується окремими громадянами для підробки грошових знаків. Шар фарби на купюрах, виготовлених у такий спосіб дуже товстий, зображення можна відчутти на дотик, чіткість низька. При уважному розгляді можна помітити зубчасті краї штрихів, а при збільшенні – їх сітчасту структуру, схожу на паркет. Фальшивки, виготовлені цим методом, легко виявляються за допомогою збільшувального скла.

Офсетний друк припускає використання промислового поліграфічного обладнання та дозволяє отримувати достатньо якісну «продукцію». Офсетний друк не змивається водою, товщина шару фарбувального матеріалу невелика, крізь нього проглядаються паперові волокна, відсутні сліди тиску друкуючих елементів (немає слідів деформації паперу), краї штрихів мають рівну, іноді дещо хвилясту межу.

До *суперпідробки* відносяться фальшиві грошові знаки, відрізнити які від справжніх неможливо ні візуально, ні на елементарному, ні навіть на професійному банківському обладнанні. Для виробництва суперпідробок необхідні обладнання та матеріали, практично на 100% ідентичні тим, що використовуються для виготовлення справжніх купюр. Відмінності від справжніх паперових грошових знаків тільки в деяких дрібних графічних неточностях. Виготовлення суперпідробок, як і друкування справжніх паперових грошей – процес дуже трудомісткий і витратний, і робляться вони тільки під замовлення.

Сьогодні *художній* метод підробки, коли паперовий грошовий знак повністю малюється на чистому аркуші, можна сказати, канув у забуття. Зараз хіба що розфарбовують або дещо домальовують заготовки, надруковані типографським або комп'ютерним способами.

Крім художнього, практично зійшов нанівець і доволі популярний на початку 90-х років минулого століття спосіб *часткової підробки*. Це коли, наприклад, до одностоларової купюри домальовують або доклеювати нулики, що перетворюють її в столарову. Особливих технічних пристосувань це не вимагало: ножиці, клей, кольорові фломастери і справжні американські банкноти дрібного номіналу. Сьогодні, коли навіть у глибинці громадяни знають в обличчя президентів на американській валюті, цей метод втратив актуальність.

Сучасні досягнення в галузі техніко-криміналістичного дослідження документів (одним з об'єктів якого є паперові грошові одиниці) допомагають визначити спосіб друку, яким виконано досліджувану купюру, що дає змогу визначити вид, а в деяких випадках і модель обладнання, що застосовувалося. Така інформація надає можливість звузити коло пошуку осіб, які мають у своєму розпорядженні хоча б доступ до такого обладнання. Іноді зі способу виготовлення можна судити про особу виготовлювача грошової одиниці. До типових ознак фальшивомонетника, тобто особи, яка безпосередньо займається виготовленням підроблених грошей, можна віднести: обізнаність з виробничими процесами, пов'язаними з

виготовленням грошей та цінних паперів і, зокрема, з технологічними процесами у галузі поліграфії; здібності до малювання, фотографування, хімії, гравіювання, карбування тощо; знання, які необхідні фальшивомонетнику в процесі вчинення злочину, у випадку відсутності тих чи інших знань або засобів злочинці вступають у контакт з особами, які володіють відповідними знаннями, й отримують необхідні відомості від них, що зазвичай, свідчить про те, що виготовленням і збутом займається група осіб або організоване злочинне угруповання.

Таким чином, зростання злочинної діяльності, пов'язаної з виготовленням і розповсюдженням фальшивих грошових знаків, напряду залежить від інноваційних методів та технологій щодо розробки нових способів захисту та підробки паперових грошових одиниць.

Лельотко Ю.І.

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД ЛЮДИНИ

Використання інформації про зовнішній вигляд людини в криміналістичній практиці, полягає в здійсненні певного комплексу дій, які направлені на розслідування та/або встановлення особи людини. Основою використання даних про зовнішній вигляд людини в криміналістичній практиці є порівняльне дослідження, закономірності якого розглядаються теорією криміналістичної ідентифікації. Умовно процес ідентифікації можна поділити на чотири стадії.

Спочатку суб'єкт ототожнення (ідентифікуюча особа), з урахуванням поставлених завдань, вивчає наявні дані про зовнішній вигляд, а саме визначає всі чинники відображення зовнішнього вигляду в свідомості. Головними чинниками відображення є умови спостереження і суб'єктивні психофізичні властивості людини; при вивченні знімків – їх якість, умови фотографування й інше; при вивченні описання – якість опису, відповідність правилам складання і т.д. На цій же стадії виокремлюють загально-фізичні комплексні ознаки, а в певних видах ототожнення – попереднє зіставлення ототожнюючих об'єктів і їх технічна підготовка до подальшого вивчення.

На наступній стадії (роздільному вивченні) в кожному зі взятих до порівняння відображень виділяють комплекс ознак, придатних для ототожнення особи і їх ідентифікаційну значущість – стійкість і індивідуальність. Важливою умовою при цьому є – період часу, що розділяє порівнювані відображення з періодом розвитку людини.

На часовий період може вказувати і мода, фасон одягу сфотографованої особи. Наприклад, у військовослужбовців формений одяг, знаки розрізнення, нагороди, значки також сприяють встановленню періоду фотографування.

Стійкість – вивчається з урахуванням динаміки зміни від природних причини (віку), хвороб, а також унаслідок операцій, травми тощо.

На практиці зустрічаються випадки дослідження зовнішнього вигляду